

อัครวินิยาตกรรมกับความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อสังคม

ในหนังสือเรื่อง Summa Theologica ข้อคัดค้านหนึ่งที่นักบุญอโควนัสมีต่ออัครวินิยาตกรรม อโควนัสได้หยิบยกประเด็นความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อสังคมที่อยู่อาศัยมากล่าวอ้าง อโควนัสเห็นว่า อัครวินิยาตกรรมนั้นทำความเสียหายให้แก่สังคม ข้ออ้างที่อโควนัสเสนอมานี้ นักปรัชญาหลายท่าน เห็นว่านักบุญอโควนัสได้หยิบยืมข้ออ้างของอริสโต เด็ดมาทำให้ชัดเจนขึ้น ซึ่งอริสโต เด็ดได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง Nicomachean Ethics ไว้ตอนหนึ่งว่า "คนที่ทำอัครวินิยาตกรรมด้วยโมหะ เจตนา นั้น เป็นการทำความร้ายต่อกฎเกณฑ์ที่ถูกต้อง ซึ่งกฎหมายไม่อนุญาตให้กระทำ ดังนั้นอัครวินิยาตกรรมนี้ไม่ถูกต้อง แต่ใครเล่า ? มันเหมือนว่ามีผลต่อรัฐมากกว่าตัวเอง" (26: 321) แต่การกล่าวอ้างว่ากระทำผิดต่อรัฐนั้น ก็ไม่ได้หมายความได้อย่างแน่นอนว่าเป็นการทำ ความเสียหายให้แก่สังคม อย่างที่โสกราตีสถูกกล่าวหา นักบุญอโควนัสจึงได้ให้ความหมายที่ค่อนข้างจะชัดเจนกว่า นักบุญอโควนัสกล่าวว่า "...เพราะว่าทุก ๆ ส่วนเป็นของทั้งหมดแล้วมนุษย์ทุกคนก็เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในกรณีที่มีมนุษย์ เป็นของชุมชน ดังนั้นโดยการทำอัครวินิยาตกรรม มนุษย์ย่อมทำความเสียหายให้กับชุมชน" 10 (3: 204) นักบุญอโควนัส เห็นว่าอัครวินิยาตกรรม เป็นสิ่งที่ทำความเสียหายให้แก่สังคม

จากกรณีความเป็นจริงของอัครวินิยาตกรรมที่เกิดขึ้น เราจะพบว่า มีหลายกรณีด้วยกัน อัครวินิยาตกรรม เป็นสิ่งที่เห็นแก่ตัวและนำมาซึ่งความทุกข์ทรมานทางด้านจิตใจของคน ที่รู้จักและรักชอบกับผู้ที่กระทำอัครวินิยาตกรรม แต่อย่างไรก็ตาม เราไม่สามารถกล่าวได้ว่า อัครวินิยาตกรรม เป็นสิ่งที่ทำความเสียหายให้แก่สังคมโดยส่วนรวมทุกกรณีไป อัครวินิยาตกรรม บางครั้งอาจนำมาซึ่งผลดีต่อสังคมก็ได้ ประเด็นนี้ เดวิด ฮูม ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

มนุษย์ที่ทำให้ชีวิตสั้นไปมิได้ทำความเสียหายให้แก่สังคม เขาเพียงหยุดทำความดี ซึ่งถ้าเป็นความเสียหายก็เป็นความเสียหายที่น้อยที่สุด พันธะที่เราทำคือสังคมดูเหมือนว่ามันเป็นสิ่งที่ส่งผลซึ่งกันและกัน เราได้รับประโยชน์จากสังคมดังนั้นเราก็ควรจะทำประโยชน์ให้แก่สังคม แต่เมื่อเราถอนตัวตัวเองออกจากสังคมอย่างสิ้นเชิง เราต้องมีพันธะอีกต่อไปหรือ? แต่หากยอมรับว่าพันธะที่จะทำความดีคือสังคม เป็นสิ่งที่มิขาดไป มันก็ควรมีข้อผูกพันที่แน่นอน เราไม่มีพันธะที่จะทำความดีที่เล็กน้อยคือสังคม โดยต้องจ่ายความเจ็บปวดมหาศาลของตัวเอง ทำไมเราต้องทนต่อความเจ็บปวดที่มากขึ้นและสังคมก็ได้รับประโยชน์ที่ไร้ค่าจากเรา... แต่สมมุติว่า เราไม่มีกำลังที่จะส่งเสริมประโยชน์คือสังคมได้แล้ว และสมมุติว่าเรามีพันธะต่อสังคม และสมมุติว่าชีวิตของมันก็ตกแก่บุคคลบางคนจากการทำประโยชน์ที่มากคือสังคม ในกรณีนี้การละทิ้งจะไม่เป็นเพียงความบริสุทธิ์แค่นั้นยังนำสรรเสริญอีกด้วย (21 : 422)

ข้อคิดของ ฮุม แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าไม่มีความจำเป็นใดเลยที่อัครวินัยาตกรรมนั้นส่งผลเสียหายให้แก่สังคมได้เพียงอย่างเดียว กรณีที่ยกเป็นตัวอย่างก็คือ กัปตันโอดส์ (Captain Oates) นักสำรวจคนหนึ่งที่ได้เดินทางไปขั้วโลกใต้กับ โรเบิร์ต สกอต (Robert Scott) โอดส์ได้รับบาดเจ็บที่ขาเพราะความหนาว จึงตัดสินใจเดินฝ่าพายุหิมะ เพื่อฆ่าตัวตายเพราะไม่ต้องการหน่วงเหนี่ยวหรือเป็นภาระแก่เพื่อนร่วมเดินทาง ซึ่งโรเบิร์ต สกอตได้บันทึกไว้ว่า

เขาหลับไปทั้งคืนโดยหวังว่าจะไม่ตื่นขึ้นมา แต่เขาก็ตื่นขึ้นในตอนเช้า... ซึ่งมีลมพายุหิมะพัดกระหน่ำ เขาเอ่ยขึ้นว่า "ฉันต้องออกไปข้างนอกและบางที" เขาเดินฝ่าออกไปท่ามกลางพายุที่รุนแรง... พวกเรารู้ว่าโอดส์เพื่อนยากเดินไปสู่ความตาย ถึงแม้เราจะพยายามเปลี่ยนความตั้งใจของเขาแล้วก็ตาม พวกเรารู้ว่ามัน เป็นการกระทำเยี่ยงคนกล้าและเยี่ยงสุภาพบุรุษอังกฤษ (13 : 51)

การกระทำของกัปตันโอดส์นั้น : ไม่ได้ส่งผลเสียให้กับสังคมแต่ประการใด ในทางกลับกันกับส่งผลในทางที่ดีต่อสังคม แต่ถ้าหากเป็นกรณีของนายคำที่มีลูก 5 คน ได้ทำอัครวินัยาตกรรมด้วยความเบื่อหน่ายชีวิตแล้วทิ้งลูก 5 คน เหยี่ยวโซ่กันตามลำพัง การกระทำของนายคำเราถือได้ว่าเป็นอัครวินัยาตกรรมที่ไม่ถูกต้อง เห็นแก่ตัว และยังทำความเสียหายให้แก่สังคมที่ต้องรับภาระลูกนายคำจากที่กล่าวมา ดังนั้นอัครวินัยาตกรรมเราไม่สามารถพูดได้ว่าทำความเสียหายให้แก่สังคมเพียงอย่างเดียวอย่างที่นักบุญอโควินัสยกมาอ้าง เดวิน โนแวด ไดยกเอาข้ออ้างของ ซิดนีย์ ฮุก ที่กล่าวคัดค้านในเรื่องนี้มากล่าวอ้างว่า "อัครวินัยาตกรรมในความ เป็นจริงทำให้เกิดความพาสึกแก่สังคมมากขึ้น...มันจึงไม่น่าประหลาดใจเลยที่ว่าบางครั้งการปฏิเสธที่จะนำอัครวินัยาตกรรม เป็นอาชญากรรมต่อสังคม (27 : 62)

เมื่อพิจารณาไกลออกไปถึง เรื่องพันธะที่มนุษย์ต้องมีหน้าที่คือสังคมนั้น เราไม่สามารถที่จะสรุปได้ว่า การทำอัศวินิยามาตรกรรม เป็นเรื่องที่ผิด ตัวอย่างจากกรณีกับดันโอดส์ เราจะเห็นได้ว่า ในขณะที่โอดส์มีพันธะที่จะไม่ทำอัศวินิยามาตรกรรม แต่พันธะที่โอดส์มีกับ เพื่อนฝูงในอันที่จะไม่ห่วงง เหนียว และทำให้เพื่อนต้องลำบากมีความ เข้มข้นกว่า โอดส์จึง เลือกอัศวินิยามาตรกรรม เพื่อรักษาชีวิต เพื่อน ๆ ไว้ ข้ออ้างที่นักบุญไอวนีสหทัยขมากล่าวอ้างว่าอัศวินิยามาตรกรรม เป็นสิ่งที่ทำความเสียหายให้กับ สังคมนั้นจึงดูไม่ชัดเจนนัก ท้ายที่สุดเป็น เหตุให้นักบุญไอวนีสจำ เป็นต้อง เอาข้ออ้างนี้ไปผูกติดกับ ความเชื่อเรื่องพระเจ้า แต่อย่างไรก็ตาม มีนักคิดหลายท่านพยายามที่จะแยกลักษณะการ เสียสละตัวเอง (Self-sacrifice) ออกเสียจากการกระทำที่เป็นอัศวินิยามาตรกรรม เพื่อปิดช่องว่างของข้ออ้างที่กล่าวว่า อัศวินิยามาตรกรรม เป็นสิ่งที่ทำความเสียหายให้กับสังคม ซึ่งไม่เพียงแต่ง่ายในการตอบคำถามแต่ยังกันความคลุมเคลืออันจะ เกิดขึ้นด้วย แต่สำหรับนักบุญไอวนีสแล้วมิได้แยกการ เสียสละตัวเองออกเสียจากการกระทำที่เป็นอัศวินิยามาตรกรรม ดังนั้นการกระทำ เยี่ยงวีระบุรุษผู้ เสียสละชีวิต ยกตัวอย่าง เช่น ทหารที่เสียสละชีวิตเพื่อเพื่อน สายลับที่กลืนยาพิษเพื่อไม่ให้ความลับถูกเปิดเผย เพราะกลัวที่จะทนการทรมานไม่ไหว และคนขับรถยนต์ที่ยอมตก เขาตายแทนที่จะชนกลุ่มเด็กที่เดินอยู่บนถนน ล้วนแล้วแต่ เป็นอัศวินิยามาตรกรรมในความหมายของนักบุญไอวนีส ตัวอย่างหนึ่งใน เรื่องการ เสียสละที่นักบุญไอวนีสยกมาตอบก็คือ ปัญหาของแซมสันที่ฆ่าตัวตายพร้อมศัตรู คำตอบของนักบุญไอวนีสก็คือ แซมสันได้รับคำสั่ง เฉพาะจากพระเจ้าให้กระทำการดังกล่าว เหตุผลที่นักบุญไอวนีสยกมากล่าวอ้างจึง เป็นเหตุผลที่ยืนอยู่บนความ เชื่ออัน เป็นสมมุติฐานที่ยังพิสูจน์ไม่ได้ว่า เป็นจริง

บทหลักทั่วไปของประโยชน์นิยม (ถึงแม้ จอห์น สจ๊วต มิลล์จะไม่ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจน) มัน เป็นเรื่องที่ผิดที่กระทำอัศวินิยามาตรกรรม ถ้าการกระทำดังกล่าวจะทำลายไม่เพียงแต่ชีวิตของผู้กระทำซึ่ง เป็นประโยชน์สำหรับตัวเอง แต่ยังเป็นสาเหตุให้ผู้อื่นเจ็บปวด, เสียใจ และความรู้สึกอื่น ๆ ต่อสังคมและการขาดผลประโยชน์ที่เป็น เรื่องการ เงินอัน เป็นผลจากการกระทำดังกล่าว เพราะหลักของประโยชน์นิยม เน้นที่หลักความสุข ซึ่งหลักความสุขไม่เพียงแต่บอกว่าการกระทำที่ก่อให้เกิดความสุขมากที่สุด แต่มีเงื่อนไขอีกข้อหนึ่งก็คือ ความสุขนี้มีไว้ของผู้กระทำเท่านั้น แต่ต้องกระจายไปสู่คนจำนวนมากที่สุดด้วย ดังนั้นตามหลักประโยชน์นิยม การกระทำที่ถูกคือ การกระทำที่ เมื่อเปรียบ เทียบกับการกระทำอื่นที่อาจจะ เป็นไปได้ในสถานการณ์เดียวกัน แล้วก่อให้เกิดปริมาณความสุขมากที่สุด และกระจายไปสู่คนจำนวนมากที่สุดด้วย จากหลักการคำนวณความสุข

นี่เองเราจะเห็นได้ว่า อัครวินัยบาตรกรรมในบางครั้งนั้นถูกต้อง เช่นกรณีของกับตันโอดส์ ถึงแม้เราจะยอมรับว่าการทำอัครวินัยบาตรกรรมเป็นสิ่งที่ไม่ดีก็ตาม แต่โอดส์ก็อยู่ในสถานการณ์ซึ่งในบรรดาการกระทำที่เป็นไปได้นั้น ไม่มีอันใดเลยที่จะก่อให้เกิดความสุข ทุกอันก่อให้เกิดความทุกข์ทั้งนั้น ในกรณีอย่างนั้น โอดส์จำเป็นต้องเลือกกระทำอันที่ก่อให้เกิดทุกข์น้อยที่สุดก็คือ การเลือกที่จะตายเพียงคนเดียว ความทุกข์ที่น้อยที่สุดเราก็ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ให้ความสุขมากที่สุด เหมือนกัน อัครวินัยบาตรกรรมในลักษณะแบบที่โอดส์กระทำ เมื่อพิจารณาตามหลักประโยชน์นิยมแล้วจึง เป็นที่ถูกต้องสมควรกระทำ

การพิจารณาอัครวินัยบาตรกรรมบนพื้นฐานของสังคมนั้น เราจะเห็นได้ว่าสามารถนำมาซึ่งการยอมรับและการปฏิบัติ อัครวินัยบาตรกรรมได้ในเวลาเดียวกัน ข้ออ้างของทวกสโตอิกประเด็นหนึ่งก็คือ การยอมรับว่าอัครวินัยบาตรกรรม เป็นสิ่งที่ถูกต้อง เมื่อการกระทำนั้น เป็นการให้บริการแก่ผู้อื่น และเสียสละตัวเองเพื่อประเทศชาติ (5: 46) นักปรัชญาสมัยใหม่ นาร์ฟสัน (Narveson) ได้อ้างว่าหากเรามิใช่ทาสของคนใดคนหนึ่ง หรือแม้กระทั่งทาสของสังคม (28: 25-26) พวกเราเป็นของพวกเรา มันเป็นการไร้สาระที่จะพูดว่า "มันเป็นชีวิตของคุณ แต่คุณไม่สามารถทำอะไรกับมันได้" บางครั้งพวกเราสับสนกับประโยชน์ของพวกเราหรือคุณค่ากับคนอื่น แน่แน่นอนพวกเราไม่จำเป็นต้องดำเนินชีวิตคือ เพื่อที่จะทำความพึงพอใจให้กับคุณค่าของผู้อื่นหรือผลประโยชน์ กับคำถามที่ว่าเราจะทำอย่างไรดี เมื่อคุณค่าชีวิตของคนสองคนต่างกัน คำตอบของนาร์ฟสันก็คือ เรามีสิทธิที่จะทำอัครวินัยบาตรกรรมถ้ามันไม่ทำร้ายผู้อื่น

จากการพิจารณาและให้ความสำคัญแก่สังคมที่พอจะ เห็นมีอยู่หลายกรณีที่ทำอัครวินัยบาตรกรรม เป็นเรื่องที่ยอมรับได้ ซึ่งผู้สนใจมักนำมาคล่ำอ้างอยู่เสมอได้แก่

กรณีแรกได้แก่ สิ่งที่มีนักปรัชญาสโตอิกมักนำมาอ้างอันได้แก่กรณีของ เรือที่บรรทุุกเกินน้ำหนักและจะจมลงถ้าไม่มีการทิ้งของบน เรือลงทะเล เพื่อให้เรือเบาลง แต่สิ่งที่บรรทุุกบนเรือเป็นมนุษย์ที่บริสุทธิ์ และไม่มีใครปลอดภัยได้ถ้าหากไม่มีใครสักคนยอมโดดลงทะเล เพื่อให้เรือเบาลง และการกระโดดลงทะเลเท่ากับ เป็นการฆ่าตัวตาย เราจะเห็นได้ว่าอัครวินัยบาตรกรรมในความหมายนี้ เป็นสิ่งที่ยอมรับได้

กรณีที่สอง ได้แก่ กรณีเชื่อโรคทำให้คน เป็นโรคติดต่อร้ายแรงและ เป็นอันตรายต่อ
ผู้อื่น อัศวินบาตรกรรมกรตีเดียว เท่านั้นที่สามารถป้องกันมิให้ผู้อื่น เป็นโรคติดต่อที่ร้าย แรงและรักษา
ไม่หายนี้

กรณีที่สามได้แก่ อัศวินบาตรกรรมในกรณีที่สงเคราะห์ผู้อื่น เช่นกรณีของกัปตันไอคส์ ที่
ยอมเสียสละตัวเอง เพื่อต้องการให้ผู้อื่นปลอดภัย และปฏิบัติหน้าที่จนสำเร็จ ซึ่งการกระทำดังกล่าว
ไม่เพียงแต่ถูกต้อง แต่ยัง เป็นการกระทำที่กล้าหาญ

จากกรณีที่กล่าวมา เป็นตัวอย่างของการยอมรับอัศวินบาตรกรรม เมื่อคำนึงถึงความสัมพันธ์
ที่มนุษย์มีต่อสังคมหรือผู้อื่น ซึ่งถึงแม้การกระทำอัศวินบาตรกรรมที่โดยทั่วไปแล้ว เป็น เรื่องที่ผิด แต่
เมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้ว เป็นสิ่งที่ยอมรับได้ และถือได้ว่าไม่ผิดจริยธรรมแต่อย่างใดบนข้ออ้าง
ที่เป็นไปเพื่อสังคมหรือการไม่ทำให้ผู้อื่นเสียหาย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย